

ภูมิภาคและท้องถิ่นนิยม ในสมัยโลกาภิวัตน์

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร

ราชบัณฑิต สำนักกรรมศาสตร์และ

การเมือง ราชภัฏชัยภูมิ

การค้นหาคำว่าอันซับซ้อนจากการจำแนกพื้นที่ผิวโลกออกเป็น ส่วน ๆ คือแนวความคิดเกี่ยวกับภูมิภาค เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาความต่างหรือคล้ายคลึงทางพื้นที่ ครั้งหนึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้เป็นแกนกลางของสาขาวิชา แต่บัดนี้สังคมโดยทั่วไปก็ยังนำแนวความคิดไปใช้กันในหลายลักษณะ เช่น ภาคภูมิภาคนิยม ท้องถิ่นนิยม ภูมิภาคศึกษา เพื่อประโยชน์ทางสังคมบางประการ

ภาคหรือภูมิภาคจัดเป็นแนวความคิด หรือการมองโลกซึ่งเข้าลักษณะวิธีสังเคราะห์ เป็นการมุ่งหาความเหมือน ความต่างทางพื้นที่ หรือเอกลักษณ์ทางพื้นที่ เป็นพื้นที่ซึ่งมีเอกลักษณ์ตามเกณฑ์บางอย่างที่ใช้กำหนดภาคหรือภูมิภาคขึ้นมา เกณฑ์การสร้างภูมิภาคขึ้นมาอย่างมีความหมายนั้นทำได้ไม่สิ้นสุด โดยอาจเริ่มจากการใช้เกณฑ์ทางด้านกายภาพ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดพื้นที่

ขนาดและขอบเขตของภาค

ในขณะที่สาธารณชนทั่วไปไม่สนใจเรื่องเกณฑ์ที่ใช้กำหนดภูมิภาค แต่สนใจตัวภูมิภาคเองในรูปที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเราในสมัยโลกาภิวัตน์ ซึ่งดูเหมือนว่าโลกเราประกอบด้วยพื้นที่ ๒ ขนาด คือ ระดับโลก และระดับท้องถิ่นบุคคลทั่วไปย่อมปกป้องแนวความคิดระดับท้องถิ่น เพราะถือว่าเป็นเจ้าของ เป็นระดับรากหญ้าสร้างมาเอง ผูกพันและหวงแหนจนกลายเป็นเอาถิ่นตัวเองเป็นศูนย์กลางแบบเอกกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ ความสำนึกในวัฒนธรรมจึงมีสูง ส่วนโลกาภิวัตน์เป็นอิทธิพลที่มาจากภายนอกที่จะมาทำลายสภาพวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงกีดกันเท่าที่จะทำได้

ตัวร่วมในการยึดเหนี่ยวกลุ่มคนให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันเกิดจากปัจจัยพื้นฐานทางสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ เช่น มีหุบเขา ลุ่มน้ำ หรือที่ราบ เป็นจุดรองรับการตั้งถิ่นฐาน และเสริมด้วยปัจจัยทางประชากรอันมีวิถีชีวิต

เหมือนกันในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมอื่น ๆ จึงจัดเป็นกลุ่มชนเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกันและอาจมีประวัติความเป็นมาเหมือนกันด้วย หากมองเลยคนกลุ่มนี้ไป ก็จะพบว่า มีคุณลักษณะแตกต่างออกไป นั่นคือเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งแล้ว

ทางปฏิบัติจึงสอดคล้องกับทางทฤษฎีที่ว่า ความเหมือนความต่างในพื้นที่มีจริง ผู้ชำนาญในการเดินทางท่องเที่ยวจะบอกได้เลยว่า ภูมิภาค ภูมิภาคหนึ่ง วัฒนธรรมในพื้นที่มีต่าง ๆ กัน เพราะฉะนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับภาคนิยม ถึงแม้ว่าจะเป็นงานทางสมองของนักภูมิศาสตร์ แต่ก็มีจริงในพื้นที่ ซึ่งหลายคนคิดและเข้าใจไปต่าง ๆ ทัศนะ แต่มีอยู่บ่อยครั้งที่แนวความคิดเกี่ยวกับภูมิภาคถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด คล้ายกับปัญหา नियัตินิยมทางสิ่งแวดล้อมหรือภูมิรัฐศาสตร์ในอดีตซึ่งถูกนำไปใช้เพื่อเป้าหมายชาตินิยม เอาชาติพันธุ์ตนเองเป็นศูนย์กลาง สร้างอุดมการณ์ทางการเมืองให้แข็งแกร่ง

เหมือนกัน โดยระดมให้เกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อพื้นที่หรือภาคปลุกระดมสร้างความจงรักภักดีในระดับท้องถิ่น ภาคนิยมจึงมีสรรพประโยชน์เชิงสังคมโดยเฉพาะทางด้านการบริหารจัดการ สามารถดึงส่วนนี้เข้าสู่ศูนย์กลางได้ง่าย หรือในทางกลับกัน เพราะภูมิภาคมีความกลมกลืนและกลมเกลียวกันแน่น

นโยบายการพัฒนาที่มักเริ่มจากภูมิภาคหรือท้องถิ่นอันถือเป็นระดับรากหญ้า

แต่ปัญหาที่น่าวิตกก็คือ การเคลื่อนไหวที่แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองของภูมิภาคโดยที่เป้าหมายปกป้อง หรือสร้างเสริมความเข้าใจต่าง ๆ ให้เข้มข้นจากการที่เชื่อว่ามิเอกลักษณ์ของพื้นที่ เป็น

เอกลักษณ์ที่เติบโตมาจากระดับรากหญ้า และหาความจงรักภักดีจากระดับภาค ในเหตุการณ์เลือกตั้งนี้ นักการเมืองจะปลุกเร้าความรู้สึกแบบภาคนิยม ท้องถิ่นนิยม เพื่อคุ้มเสี่ยงข้างมากจนอาจกลายเป็นความแตกร้างของคนในชาติอย่างไรเหตุผลเพียงเพื่อเอา **ท้องถิ่น** หรือ **ภูมิภาค** เป็นฐานคะแนนเสียงให้ตัวเองก็ได้

ตอบข้อสงสัย

ด้วยมีผู้สอบถามมายังราชบัณฑิตยสถานเกี่ยวกับข้อมูลของประเทศต่าง ๆ ราชบัณฑิตยสถานจึงได้ชี้แจงตอบข้อสอบถาม ดังนี้

๑. เมืองหลวงของประเทศพม่าในปัจจุบันยังคงเป็นกรุงย่างกุ้ง ยังมีได้มีประกาศเปลี่ยนแปลงชื่อเมืองหลวงแต่อย่างใด เพียงแต่รัฐบาลของพม่าได้ย้ายหน่วยราชการทุกหน่วยไปที่บริเวณศูนย์กลางของประเทศ และตั้งเป็นเมืองขึ้นใหม่ โดยใช้ชื่อว่า เนปีดอร์ (Nay Pyi Taw)

๒. ดินแดนติมอร์ตะวันออกได้รับสถาปนาจัดตั้งเป็นประเทศมีชื่อว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์ตะวันออกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ และในปีเดียวกันได้เปลี่ยนชื่อเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต

๓. ดินแดนเซอร์เบียและมอนเตเนโกรเดิมรวมกันเป็นประเทศ มีชื่อว่า สหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย (Federal Republic of Yugoslavia) ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๖ เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น เซอร์เบียและมอนเตเนโกร (Serbia and Montenegro) จากนั้นในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับการรับรองจากสมัชชาสหประชาชาติแยกออกเป็น ๒ ประเทศ โดยใช้ชื่อว่า สาธารณรัฐเซอร์เบีย (Republic of Serbia) และสาธารณรัฐมอนเตเนโกร (Republic of Montenegro)

๔. ทั้งรัฐเอกราชซามัวและราชรัฐอันดอร์ราต่างก็มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาเดี่ยว แต่แตกต่างกันที่ประมุขของรัฐเอกราชซามัวคนปัจจุบันมาจากการสืบตระกูลและดำรงตำแหน่งได้ตลอดชีพ แต่ผู้สืบทอดคนต่อไปจะต้องมาจากการเลือกตั้งและสามารถดำรงตำแหน่งวาระละ ๕ ปี ส่วนราชรัฐอันดอร์รามีประมุขปกครองร่วมกันคือ พระราชาคณะของสเปนและประธานาธิบดีของฝรั่งเศส ซึ่งทั้งสองมีฐานะเป็นเพียงประมุขในนามเท่านั้น แต่มีผู้แทนของตนอยู่ในราชรัฐอันดอร์ราทำหน้าที่ปกครองแทน